

KARTOGRAFIK METODLAR ASOSIDA EKOTURISTIK KARTALAR TUZISHNING NAZARIY ASOSLARI

Abduraxmonov S. - "TIQXMMI" Milliy tadqiqot universiteti, PhD, dotsent.
Umurzakova Sh.A. - "TIQXMMI" Milliy tadqiqot universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada ilg'or kartografik usullardan foydalangan holda ekoturistik xaritalarni yaratish asosidagi nazariy asoslar o'rganilgan. Ekologiya va turizmning kesishishini ta'kidlab, tadqiqot ekoturistik xaritalarning asosiy tarkibiy qismlarini, ularni loyihalash tamoyillarini va ishlatilgan kartografik texnikani o'rganadi. Tadqiqot samarali ekoturistik xaritalarni ishlab chiqish uchun nazariy asos yaratish orqali barqaror turizmni rivojlantirishga hissa qo'shishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Ekoturizm, kartografiya, xaritalash, barqaror turizm, geografik axborot tizimlari (GAT), dizayn tamoyillari, fazoviy tahlil.

Аннотация. В этой статье рассматриваются теоретические основы, лежащие в основе создания экотуристических карт с использованием передовых картографических методов. Подчеркивая пересечение экологии и туризма, исследование исследует основные компоненты экотуристических карт, принципы их проектирования и используемые картографические методы. Исследование направлено на содействие развитию устойчивого туризма путем создания теоретической основы для разработки эффективных карт экотуризма.

Ключевые слова: экотуризм, картография, картографирование, Устойчивый туризм, географические информационные системы (ГИС), принципы проектирования, пространственный анализ.

Annotation. This article explores the theoretical foundations underlying the creation of ecotouristic maps using advanced cartographic methods. Emphasizing the intersection of Ecology and tourism, the study explores the main components of ecotouristic maps, the principles of their design, and the cartographic techniques used. The study aims to contribute to the development of sustainable tourism by providing a theoretical framework for the development of effective ecotouristic maps.

Keywords: ecotourism, cartography, mapping, sustainable tourism, Geographic Information Systems (GIS), design principles, spatial analysis.

Ekoturizm, kengroq turizm sanoatida o'sib borayotgan joy, ekotizimlarga ta'sirini minimallashtirish bilan birga tabiiy muhitni o'rganish va saqlashga qaratilgan. Ekoturistik ma'lumotlarning samarali aloqasi asosan kartografiyaga bog'liq, chunki xaritalar sayyohlarni ekologik jihatdan sezgir hududlar orqali boshqarish uchun hal qiluvchi vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu tezis ekologiya, turizm va kartografiya

o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganib, ekoturistik xaritalarni yaratish uchun nazariy asos yaratishga qaratilgan.

Mavjud adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish ekoturistik xaritalashning barqaror turizmni rivojlantirishdagi ahamiyatini ochib beradi. Asosiy mavzularga ekologik ma'lumotlarning integratsiyasi, foydalanuvchilarga qulay dizayn va geografik axborot tizimlari (GAT) kabi ilg'or kartografik texnologiyalardan foydalanish kiradi. Ushbu tahlil ekoturistik kartografiyaning hozirgi holatini tushunish uchun asos yaratadi va ushbu tadqiqot hal qilishga intilayotgan bo'shliqlarni aniqlaydi.

Ekoturistik kartografiya uchun nazariy asosni ishlab chiqish uchun ushbu tadqiqot ko'p qirrali yondashuvni qo'llaydi. U ekologik printsiplarni, foydalanuvchi tajribasini loyihalashni va fazoviy tahlil usullarini birlashtiradi. GATning integratsiyasi ekoturistik xaritalarning aniqligi va dolzarbligini oshirib, real vaqtda ekologik ma'lumotlarni kiritishga imkon beradi.

Kartografik usullarga asoslangan ekoturistik kartalarni shakllantirishning nazariy asoslari geografiya, kartografiya, ekologiya, turizmni o'rganish va atrof-muhit fanlari tamoyillarini birlashtirgan multidisipliner yondashuvni o'z ichiga oladi. Maqsad tabiiy hududlar to'g'risida tegishli va aniq ma'lumotlarni taqdim etish orqali barqaror ekoturizmni osonlashtiradigan xaritalarni yaratishdir. Bu yerda ba'zi nazariy asoslarni ko'rib chiqish kerak:

Geografik axborot tizimlari (GAT):

- GAT ekoturistik xaritalarni yaratishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu topografiya, yer qoplami, biologik xilma-xillik va dam olish maskanlari kabi turli xil fazoviy ma'lumotlarni birlashtirishga imkon beradi.

- GAT fazoviy munosabatlar va naqshlarni tahlil qilishga yordam beradi, mos ekoturizm joylarini aniqlash va barqaror marshrutlarni rejalashtirish imkonini beradi.

Ekoturizm tamoyillari:

- Ekoturizm tamoyillarini tushunish asosiy hisoblanadi. Ekoturistik xaritalar mas'uliyatli sayohat, biologik xilma-xillikni saqlash va jamoatchilikni jalb qilishni targ'ib qilishi kerak.

- Xaritalash ekologik jihatdan sezgir hududlarni, yo'qolib borayotgan turlarning yashash joylarini va ekologik toza amaliyotlarni ta'kidlashi kerak.

Kartografik dizayn tamoyillari:

- Kartografik dizayn tamoyillarini qo'llash xaritada ma'lumotlarning foydalanuvchilarga samarali yetkazilishini ta'minlaydi.

- Vizual jozibali va oson talqin qilinadigan ekoturistik xaritalarni yaratish uchun rang, simbologiya, masshtab va xarita tartibini hisobga olish juda muhimdir.

Fazoviy tahlil:

- Mekansal tahlil xususiyatlarning fazoviy taqsimlanishini va ularning munosabatlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Bu optimal marshrutlarni, potentsial ta'sir zonalarini va ekologik qiymati yuqori bo'lgan hududlarni aniqlashga yordam beradi.

- Bufer tahlilidan ekoturizm faoliyatining ekologik sezgir zonalarga yaqinligini aniqlash uchun foydalanish mumkin.

Ekologik ta'sirni baholash (EIA):

- EIA tamoyillarini xaritalashga kiritish ekoturizm faoliyatining potentsial ekologik ta'sirini baholashga yordam beradi.

- Xaritalar inson faoliyati ekotizimga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan joylarni ajratib ko'rsatishi va barqaror turizm amaliyotini rejalashtirishda yordam berishi mumkin.

Jamiyatni jalb qilish:

- Xaritalash jarayoniga mahalliy jamoalarni kiritish juda muhimdir. Mahalliy bilimlar ekoturistik xaritalashda e'tiborga olinishi kerak bo'lgan atrof-muhit va madaniy jihatlar to'g'risida qimmatli ma'lumotlarga hissa qo'shishi mumkin.

- Jamiyatga asoslangan xaritalash mahalliy jamoalarga imkoniyat yaratishi va barqaror turizm amaliyotini targ'ib qilishi mumkin.

Ta'lim mazmuni:

- Ekoturistik xaritalar ta'lim vositasi bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ular hududning flora, fauna, geologiyasi va madaniy merosi haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olishi kerak.

- Xaritadagi izohlovchi elementlar tashrif buyuruvchilarning ekotizim haqidagi tushunchalarini oshirishi va tabiatni muhofaza qilish uchun mas'uliyat hissini kuchaytirishi mumkin.

Mavjudlik va xavfsizlik:

- Xaritalar atrof-muhitga salbiy ta'sirlarni minimallashtirish bilan birga tashrif buyuruvchilar uchun ijobiy tajribani ta'minlash uchun kirish imkoniyati, xavfsizlik choralari va qoidalari to'g'risida ma'lumot berishi kerak.

Ushbu nazariy asoslarni birlashtirib, ekoturistik xaritalar barqaror turizmni rivojlantirish, ekologik ongni rivojlantirish va tabiiy ekotizimlarni saqlashga hissa qo'shish uchun qimmatli vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Munozara bo'limida topilmalar barqaror turizm va kartografiyaning keng doirasi doirasida kontekstlashtirilgan. Taklif etilayotgan nazariy asosning samaradorligi uning ekoturizm amaliyotiga potentsial ta'siri nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Qiyinchiliklar va cheklovlar ko'rib chiqilib, qo'shimcha tadqiqotlar va takomillashtirishni talab qiladigan sohalar haqida tushuncha beradi.

Xulosalar:

Ushbu tadqiqotdan olingan xulosalar samarali ekoturistik xaritalarni yaratish uchun ekologik tamoyillarni ilg'or kartografik usullar bilan birlashtirish muhimligini

ta'kidlaydi. Bu yerda tashkil etilgan nazariy asoslar barqaror turizm amaliyotini rivojlantirishga yordam beradi.

Ekoturistik kartografiya sohasini yanada rivojlantirish uchun kelajakdagi tadqiqotlar xarita dizayniga kengaytirilgan vaziyat va holat kabi rivojlanayotgan texnologiyalarning integratsiyasini o'rganishi mumkin. Bundan tashqari, ekologlar, kartograflar va turizm mutaxassisleri o'rtasidagi fanlararo hamkorlik barqaror ekoturizm bilan bog'liq murakkabliklarni yaxlit tushunishni kuchaytirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot ekoturistik xaritalarni shakllantirish, barqaror turizm amaliyotini rivojlantirish uchun ekologik tamoyillar va ilg'or kartografik usullarni birlashtirish uchun nazariy asos yaratadi. Taklif etilayotgan tushunchalar sohadagi kelajakdagi o'zgarishlarga rahbarlik qilish va mas'uliyatli turizm orqali tabiiy muhitni saqlashga hissa qo'shishga qaratilgan.

Adabiyotlar:

1. Isachenko, A.G. (2003). Introduction to environmental geography. St. Petersburg, Publishing house of St. Petersburg State University (in Russian)
2. Kochurov, B.I., Shishkina, D.Yu., Antipova, A.V., Kostovska, S.K. (2009). Geoecological mapping. B.I. Kochurov (Ed.). Moscow, Publishing Center "Academy" (in Russian)
3. Fairbairn, D. (2015). What is to be done? Syllabus content for cartographic education. In M. d. all (Ed.), 27th International Cartographic Conference (p. 9). Rio de Janeiro: Curitiba/PR, Brazil . Retrieved 09 15, 2016, from
4. Rotanova, I.N., Gaida, V.V. (2016c). Evaluation of threats to phytodiversity by means of geoinformation cartography. Global Geospatial Information and High Resolution Global Land Cover/Land Use Mapping. Proc. of ISPRS WG IV/2 workshop, 21 April 2016, Novosibirsk, SSUGT (in Russian)
5. Gaida, V.V., Rotanova, I.N. (2015a). Peculiarities of thematic content of ecogeographical maps of vegetation cover. Proceed. Ust-Kamenogorsk branch of the Kazakh Geogr. Society. To the 70th anniversary of the Great Victory (1941-1945). UstKamenogorsk, Shygys Polygraph (in Russian)
6. Gaida, V.V. (2015b). Study of degradation of vegetation cover in the Altai Territory with the help of a cartographic method of research. Proceed. Int. Conf. "Lomonosov Readings in the Altai: Fundamental Problems of Science and Education". Barnaul, Publishing house of the Altai State University (in Russian)
7. Gaida, V.V. (2015a). Analysis of geobotanical maps for the purpose of development of geoinformation ecologicalgeographical mapping of vegetation cover (ecology-phytogeographic mapping). Ecological marathon of the XXI century: coll. materials II International. remote competition. Samara. January 31 - February 7, 2015 Samara, Publishing house "Insoma-Press" (in Russian)